

Розділ II

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 346.2

Барановський Олександр Віталійович,
аспірант
(Донецький юридичний інститут МВС України)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТВОРЕННЯ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ СУВЕРЕННОЇ УКРАЇНИ (ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ)

У статті висвітлено історико-правові аспекти діяльності органів державної влади та управління, Міністерства внутрішніх справ України щодо формування нормативно-правової бази створення, організації та функціонування органів міліції в умовах становлення та розбудови незалежної держави. Охарактеризовано процес формування законодавчої бази органів міліції в контексті державотворчих процесів становлення незалежної держави. Проаналізовано організаційно-управлінську діяльність МВС України щодо створення нормативно-правової бази діяльності системи органів внутрішніх справ за основними напрямками оперативно-службової діяльності.

Зазначено важливість вивчення історико-правових аспектів формування нормативно-правової бази діяльності правоохоронних органів з точки зору сучасних процесів створення законодавства, що регулює процеси реформування в системі МВС України, вирішення проблем законодавчого забезпечення діяльності Національної поліції.

Ключові слова: незалежна Україна, нормативно-правове забезпечення, МВС України, органи міліції, органи внутрішніх справ, законотворча діяльність.

Постановка проблеми. Проголошення незалежності України серед багатьох завдань державного будівництва потребувало розбудови органів охорони правопорядку з метою забезпечення внутрішньої безпеки, захисту інтересів держави і громадян від протиправних посягань. Складність цього завдання була зумовлена необхідністю перебудови, а фактично — створення нового правоохоронного відомства, як і інших органів виконавчої влади. Зберігаючи демократичні основи правоохоронного відомства, необхідно було створити правоохоронний орган правового демократичного суспільства, який би належним чином протидіяв злочинності, забезпечував громадський порядок, охороняв права та свободи громадян.

У системі правоохоронних органів суверенної України одне з центральних місць відведено органам внутрішніх справ. Їхнє особливе становище в системі правоохоронних

органів зумовлюється обсягом і складністю їхньої компетенції при здійсненні правоохоронної діяльності, а також тим, що на них був покладений основний тягар боротьби зі злочинністю і робота з профілактики та запобігання злочинам з метою реалізації єдиної державної політики боротьби зі злочинністю, яка є складовою внутрішньої політики суверенної та незалежної України.

Складовою системи органів внутрішніх справ новоствореної держави стала міліція. Міліція в Україні — державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань [1].

Створення міліції як правоохоронного органу незалежної держави потребувало розробки відповідної нормативно-правової бази, що визначає організаційно-правові засади функціонування міліції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи стан вивчення цієї проблеми в сучасній історико-правовій науці, необхідно зазначити, що окремим проблемам діяльності міліції в умовах становлення незалежної України присвячено ряд праць науковців, як істориків, так і юристів. Варто відзначити дослідження І. В. Гамалія [2], Є. О. Гіди [3], О. Б. Горової [4], С. Д. Гусарева [5], Є. В. Зозулі [6; 7], Ю. В. Кідрука [8], А. Н. Клюєва [9], Ю. Ф. Кравченка [10], Ю. Д. Кунєва [11], П. П. Михайленка, Я. Ю. Кондратьєва [12; 13], Л. А. Сидорчука [14], Н. П. Харченко [15], у яких вивчено окремі аспекти функціонування міліції України цього історичного періоду і які висвітлюють історико-методологічні, нормотворчі та організаційно-управлінські аспекти її діяльності.

Однак багато сфер діяльності міліції в процесі державотворчих процесів незалежної держави залишаються за межами наукового аналізу. Тому існує потреба в комплексному історико-правовому аналізі діяльності міліції як правоохоронного органу незалежної держави. Це й обумовлює **актуальність** даного дослідження.

Виходячи з цього, **метою статті** є історико-правовий аналіз діяльності органів державної влади та управління, Міністерства внутрішніх справ України щодо формування нормативно-правової бази створення, організації та функціонування органів міліції в умовах становлення та розбудови незалежної держави.

Виклад основного матеріалу. У контексті зазначеної проблематики дослідження необхідно зауважити, що проголошення державного суверенітету України викликало об'єктивну необхідність створити власну правову базу для регулювання суспільних відносин. До цього часу Україна не мала національного законодавства, користувалась законами та підзаконними актами СРСР, інтереси республіки в якому, у тому числі у сфері правоохоронної діяльності, знаходили своє відображення не завжди. Тому виникла необхідність формування відповідної законодавчої бази, направленої на врегулювання суспільних відносин, які склалися під впливом нових суспільно-політичних реалій, демократизації суспільства, переходу до багатоукладної ринкової економіки. У цих умовах одним із головних завдань, які постали перед органами державної влади новонародженої держави, стало прийняття нормативно-правових актів, які були б спрямовані на забезпечення громадського порядку, захист життя, здоров'я, прав і свобод людини, забезпечили б якісно нову нормативну базу функціонування органів внутрішніх справ держави, у тому числі міліції як їхньої складової.

На початку державотворчого шляху України в основу законодавчого забезпечення створення, організації й діяльності правоохоронної системи незалежної держави взагалі, і органів міліції зокрема, були покладені Декларація про державний суверенітет України [16], Акт проголошення незалежності України [17], а в подальшому — Конституція України [18]. Це зумовлено тим, що ці законодавчі акти за своїм змістом мають фундаментальне правотворюче значення, відіграють основоположну роль у формуванні механізму правового регулювання нашої держави, становлять законодавчу базу для створення, реформування та модернізації вітчизняного законодавства і державних структур. Окремі напрямки діяльності органів внутрішніх справ, у тому числі і міліції, у подальшому стали регулюватися законами Ук-

раїни, указами Президента України та постановами Кабінету Міністрів України, відомчими нормативно-правовими актами МВС України.

Формуючи законодавчу базу діяльності ОВС України, керівництво МВС серед першочергових завдань визначило необхідність перегляду питань проходження служби, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, соціального захисту працівників міліції, обов'язкового державного страхування особи. Ця робота почалась ще напередодні здобуття Україною незалежності. Першим серед основних нормативно-правових актів, що регламентували діяльність міліції України того часу, став Закон України «Про міліцію», прийнятий 20 грудня 1990 року [19]. Поява цього закону невдовзі після прийняття Декларації про державний суверенітет України була зумовлена багатьма факторами, зокрема необхідністю встановити верховенство закону в діяльності міліції.

Історичне значення цього закону полягає в тому, що він визначив зміст, завдання та принципи діяльності міліції України на початку її становлення як правоохоронного органу незалежної держави. Відповідно до вказаного Закону міліція України стала складовою системою правоохоронних органів, які здійснюють державну виконавчу владу у сфері охорони громадського порядку. Віднесення міліції до органів виконавчої влади свідчило про те, що відтепер вона функціонувала на основі Конституції України, законів, прийнятих Верховною Радою України, Указів Президента України і мала для цього відповідні розпорядчі повноваження. Таким чином, уперше (а Закон був прийнятий ще за часів радянської України) було підкреслено деполітизований характер діяльності міліції України [7, с. 15].

Основними новелами Закону України «Про міліцію» стало те, що він сформулював функції, організацію міліції України та її підпорядкованість, основні обов'язки і права міліції; обумовив застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, надав гарантії особистої безпеки озброєного працівника міліції; визначив особовий склад міліції, порядок прийняття на службу до міліції та проходження служби, оплату праці працівника міліції. Таким чином, законом України «Про міліцію» було закладено основу правової регламентації діяльності органів міліції України, і 2015 року цей закон був основоположним документом її діяльності.

Наступний етап у формуванні нормативно-правової бази діяльності органів міліції наступив одразу після прийняття Верховною Радою України 24 серпня 1991 року Акта проголошення незалежності України. Таким чином, із моменту його прийняття на території України набули чинності виключно Конституція і закони України.

У зв'язку з цим МВС УРСР вже 26 серпня 1991 року було видано наказ «Про перегляд відомчих нормативних актів і створення нормативної бази МВС України», згідно з яким визначались завдання керівникам структурних підрозділів Міністерства, начальникам УВС Кримської АРСР, УВС областей і УВС на транспорті щодо перегляду всієї відомчої нормативної бази з метою усунення суперечностей із чинним законодавством України. Також була висунута вимога розробити відповідні документи за основними напрямками оперативно-службової, виробничо-господарської і фінансової діяльності ОВС. Для організації цієї роботи була створена комісія МВС України з перегляду нормативних актів і укладання нової нормативної бази української міліції [7, с. 20].

Необхідно зазначити, що на виконання цього наказу центральним апаратом МВС була проведена системна робота щодо формування нормативної бази діяльності української міліції. Тільки протягом 1992 р. були затверджені майже всі основні Положення стосовно діяльності структурних підрозділів і управлінь МВС України — Штабу, інспекції по особовому складу ОВС, експертно-криміналістичних підрозділів, карного розшуку, Управління організації роботи ОВС на транспорті, Державної автомобільної інспекції МВС України, Головного управління охорони, Головного управління кадрів, Головного управління захисту економіки від злочинних посягань [20, с. 15] та ін.

Крім того, розпорядженням Президента України від 7 жовтня 1992 року було затверджене Положення про МВС України [21]. У подальшому, в умовах реформування системи,

було розроблено якісно нове Положення про МВС України, яке було затверджене Указом Президента України від 17 жовтня 2000 року [22]. У Положенні визначено місце МВС України в системі центральних органів виконавчої влади, правові засади його діяльності, основні завдання та права, структура міністерства та повноваження Міністра внутрішніх справ, завдання колегії МВС України. Відповідно до закону Кабінет Міністрів України 19 серпня 1994 року затвердив структуру апарату МВС України.

Надалі організаційно-управлінська діяльність МВС України була підтримана Верховною Радою України, яка протягом 1992–1993 рр. ухвалила низку важливих законів з питань безпосередньої діяльності ОВС, їхні структури та системи управління, правового регулювання охорони правопорядку. Серед найголовніших з них, поряд із розглянутим Законом «Про міліцію», Закони України «Про війська внутрішньої та конвойної охорони» від 26 березня 1992 року, «Про надзвичайний стан» від 26 червня 1992 року, «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року, «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 року, «Про дорожній рух» від 30 червня 1993 року, «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 року [20, с. 17].

Водночас поряд із активною законотворчою діяльністю Верховної Ради, питаннями створення та удосконалення нормативно-правової бази органів міліції активно займалася адміністрація Президента та уряд України, цілеспрямовану діяльність за цим напрямом подовжувало МВС України. Підтвердженням цього є те, що на підставі прийняття зазначених вище законів, протягом 1991–1994 рр. було видано ряд Указів Президента України та Постанов Кабінету Міністрів України, наказів МВС, розроблено відповідні настанови, статuti та інструкції, які регламентують певні види діяльності, здійснюваної ОВС чи їхніми окремими підрозділами. У липні 1993 року було вжито заходів для поліпшення управлінської діяльності в підрозділах ОВС. З цією метою були розроблені та затверджені інструкції стосовно порядку роботи Колегії МВС України, порядку проведення оперативних нарад, організації контролю в апараті МВС України, організації комплексного інспектування й перевірок ГУВС, УВС, УВСТ [7, с. 24].

Із даного переліку особливого значення на той історичний період мав Указ Президента України від 21 червня 1994 року «Про невідкладні заходи посилення боротьби зі злочинністю», у якому було передбачено цілий ряд положень, направлених на посилення боротьби з бандитизмом, корупцією, знешкодження озброєних злочинних формувань із міжрегіональними та міжнародними зв'язками. В Указі було висловлене прохання до Верховної Ради України щодо прийняття у якомога коротші строки законів про запобіжне затримання особи, боротьбу з корупцією, відповідальність за легалізацію злочинних доходів, профілактику злочинів та заходи щодо посилення боротьби із незаконним обігом наркотичних засобів [23].

У зв'язку з цим Верховна Рада протягом кількох наступних років ухвалила низку відповідних Законів України, серед яких «Про попереджувальне затримання особи» [24], «Про боротьбу з корупцією» [25], «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» [26], «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними» [27]. У подальшому, вже у 2000-х роках ХХІ ст., зазначені закони були суттєво вдосконалені та прийняті в новій редакції. Ці законодавчі акти значно посилили ефективність діяльності органів міліції України за основними напрямками їхньої оперативно-службової діяльності. Крім того, був розроблений, але, на жаль, так і не прийнятий проект Закону України «Про профілактику злочинів» [28].

Разом із питаннями нормативно-правового забезпечення організаційно-управлінської діяльності МВС України велика увага приділялась удосконаленню соціального захисту працівників міліції. З метою реалізації цього завдання було прийнято цілу низку відповідних законів та нормативно-правових актів, а саме: положення про порядок і умови державного

обов'язкового особистого страхування осіб рядового, начальницького та вільнонайманого складу органів і підрозділів внутрішніх справ України [29], інструкцію «Про порядок проведення державного обов'язкового страхування осіб рядового, начальницького та вільнонайманого складу органів внутрішніх справ у системі МВС України» від 31 серпня 1992 року [30], постанову Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1992 року «Умови державного обов'язкового особистого страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори, і порядок виплати їм та членам їхніх сімей страхових сум» [31].

У подальшому питання гарантій соціального захисту співробітників ОВС були закріплені в цілій низці законів, Указів Президента, Постановах і розпорядженнях Кабінету Міністрів, серед них — Закон України від 4 лютого 1994 року «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [32], Указ Президента від 4 жовтня 1996 року «Про умови грошового забезпечення осіб рядового і начальницького складу та оплати праці працівників органів внутрішніх справ» [33], Постанова Кабінету Міністрів від 27 квітня 1994 року «Про додаткові заходи щодо зміцнення матеріально-технічної бази правоохоронних органів» [34], Постанова Кабінету Міністрів від 3 січня 1995 року № 4 «Про додаткові пільги щодо оподаткування грошової допомоги сім'ям загиблих військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ» [35] та інші.

Отже, можна стверджувати, що процес правового регулювання діяльності органів міліції розвивався досить системно. Підтвердженням цього є той історичний факт, що тільки в 1990 — на початку 1995 рр. було прийнято близько 100 нормативно-правових актів з питань охорони правопорядку (мова йде про Укази Президента України, постанови і закони Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України). Відповідно до цих законодавчих актів проходив процес загально-організаційного формування системи ОВС України. Таким чином, можна зробити висновок, що в результаті кропіткої роботи всіх органів державної влади та управління держави в 1990 — 1995 рр. у цілому була сформована законодавча база управління та функціонування системи ОВС України і міліції як їхньої складової.

Діяльність органів державної влади, МВС України щодо формування та вдосконалення нормативно-правової бази діяльності органів міліції активно продовжувалась наприкінці 90-х рр. XX ст. — на початку XXI ст. У цей час дієвою формою посилення ефективності правотворчої діяльності органів державної влади на правоохоронному напрямку стали Державні програми боротьби зі злочинністю, які включали системні організаційні та практичні заходи, конкретні завдання державним органам, науковим організаціям, трудовим колективам, громадським організаціям для протидії злочинності.

Перша з них була затверджена постановою Верховної Ради України від 25 червня 1993 року [36]. Аналогічні програми, які в подальшому за своїм змістом набули комплексного, цільового характеру, доповнені заходами із профілактики злочинів, приймаються як на загальнодержавному, так і регіональних рівнях протягом усього періоду незалежності нашої держави. Реалізація завдань, визначених цими програмами, дозволяло МВС України здійснювати комплексні заходи із законодавчого, кадрового та матеріально-технічного забезпечення правоохоронної діяльності, удосконалення організаційно-штатної структури, збільшення штатної чисельності працівників міліції відповідних категорій, утворення нових навчальних закладів системи МВС, поліпшення умов діяльності ОВС та їхніх працівників.

Наступні кроки у законодавчому забезпеченні діяльності органів внутрішніх справ, у тому числі і органів міліції, були здійснені на початку 2000-х років. Так, питання структури органів внутрішніх справ і чисельності їхніх працівників було врегульовано Законом України «Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України» [37], а питання дисциплінарних проваджень — Законом «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» [38].

Крім того, важливою складовою нормативно-правового забезпечення діяльності міліції незалежної України стали міжнародно-правові акти, що регламентують захист прав і свобод людини, визначають світові підходи до боротьби зі злочинністю. Це великий ком-

плекс міжнародних актів (конвенції, пакти, міжнародні угоди, договори тощо), які імplementовані державою у встановленому порядку і стали частиною національного законодавства. Також великий комплекс нормативно-правових актів був сформований за напрямком міжнародного співробітництва МВС України у протидії транснаціональним видам злочинності. До його складу увійшли міждержавні та міжурядові договори, двосторонні відомчі угоди про співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю.

Зазначений комплекс міжнародно-правових документів, сформований за безпосередньої участі МВС України протягом усього періоду становлення та розвитку нашої незалежної держави, дозволив створити необхідні умови для організації міжнародного співробітництва в боротьбі з транснаціональною злочинністю та корупцією за основними напрямками оперативно-службової діяльності міліції України.

Цілеспрямовану законотворчу діяльність МВС України поєднувало з новими формами взаємовідносин з Верховною Радою України. Аналіз організаційно-управлінської діяльності керівництва МВС України на цьому напрямку свідчить про те, що в умовах подальшого становлення та розвитку незалежної держави, особливо з прийняттям нової Конституції України, важливою складовою ефективного законодавчого забезпечення діяльності органів внутрішніх справ, міліції як їхньої складової, стала постійна взаємодія та координація взаємозв'язків МВС і органів Верховної Ради України. Одним із головних завдань цієї роботи стало роз'яснення в депутатських фракціях і комітетах доцільності прийняття законів, що уможливили б оздоровлення криміногенної обстановки в державі, підвищення ефективності діяльності міліції.

У нових історичних умовах керівництвом МВС України були напрацьовані ефективні форми взаємодії із законодавчим органом нашої держави, які дозволили суттєво підвищити ефективність законотворчої роботи на правоохоронному напрямку: систематичні зустрічі з лідерами фракцій та головами комітетів Верховної Ради, налагодження зв'язків із профільним комітетом з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності і боротьби з організованою злочинністю і корупцією, присутність на сесійних засіданнях Верховної Ради, участь у парламентських слуханнях, днях уряду.

Крім того, наприкінці 90-х рр. були напрацьовані і закріплені відповідними розпорядженнями міністра внутрішніх справ такі форми взаємодії, як діяльність робочої групи МВС України по зв'язкам з народними депутатами, супроводження законодавчих актів. До складу цієї робочої групи увійшли не лише представники міністерства, а й народні депутати, які працювали в ОВС до обрання в парламент. Це зумовлено тим, що вони найкраще обізнані з проблемами міліції і найбільш компетентно можуть донести їх суть до депутатського корпусу, досягти взаєморозуміння.

Новітньою формою роботи стало супроводження законодавчих актів, для чого керівництвом МВС було створено спеціальні групи. Ці групи повинні були стежити за проходженням документів, відстоювати під час їхнього розгляду принципові фахові моменти. Така форма роботи — це принципово новий момент у діяльності ОВС незалежної України, який дав можливість швидко реагувати законодавчими рішеннями на ситуацію, що в цілому позитивно характеризує діяльність правоохоронних органів і законодавчої влади демократичної держави [7, с. 26–27].

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що після створення незалежної Української держави у досить короткий термін Верховною Радою, Президентом, Урядом України, керівництвом МВС були вироблені нормативно-правові, організаційні, структурні та інші засади функціонування ОВС України, у тому числі міліції, відповідно до нових умов їхньої діяльності та розвитку. У першу чергу були визначені нормативно-правові основи діяльності й організації структури ОВС, а в подальшому — завдання, принципи, структура, права й обов'язки як центральних органів, так і структурних підрозділів системи ОВС України, до яких належить міліція. Було створено якісно нову нормативно-правову базу, що регламентувала діяльність усіх ланок ОВС взагалі і органів міліції зокрема.

Загалом у системі МВС України склався триступеневий рівень нормативно-правового регулювання, який передбачав використання трьох груп нормативно-правових документів: а) закони України, укази Президента України, постанови Кабінету міністрів України; б) накази та розпорядження МВС України, рішення колегії міністерства; в) накази керівництва ГУМВС, УМВС, УМВСТ. До окремої групи, на нашу думку, можна віднести нормативно-правові акти, які регулювали питання міжнародного співробітництва МВС України у протидії міжнародним видам злочинності.

З нашої точки зору, варто вказати і на те, що сформована за період існування міліції незалежної України нормативно-правова база її діяльності мала і достатньо суттєві недоліки. Однією з основних похибок, на нашу думку, було те, що значна частина правового регулювання діяльності міліції була не виправдано делегована на рівень підзаконних актів Міністерства внутрішніх справ України та Кабінету Міністрів України, якими міліції часто надавалися повноваження, несумісні з положеннями Конституції України та міжнародними стандартами. Це стало одним із чинників, які суттєво знижували ефективність системи органів внутрішніх справ України та призвели до її невідповідності сучасним демократичним соціальним, економічним та політичним реаліям розвитку суспільства.

У подальших наукових розвідках вивчення історико-правових аспектів формування нормативно-правової бази діяльності правоохоронних органів є актуальним з точки зору сучасних процесів створення законодавства, що регулює процеси реформування в системі МВС України, вирішення проблем законодавчого забезпечення діяльності Національної поліції.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про міліцію» (Зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 4. Розділ 1. Ст. 1.
2. Гамалій І. В. Теоретичні проблеми правового регулювання діяльності міліції щодо забезпечення реалізації конституційних прав і свобод громадян: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». К., 2000. 17 с.
3. Гіда Є. О. Загальнолюдські стандарти прав людини і забезпечення їх реалізації в діяльності міліції: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. К., 2000. 220 с.
4. Горова О. Б. Конституційні громадянські права людини в Україні і їх забезпечення міліцією (роль міжнародно-правових норм у цьому процесі): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». К., 2000. 16 с.
5. Гусарев С. Д. Конституційні основи формування в Україні правової держави та вдосконалення діяльності міліції: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». К., 1994. 19 с.
6. Зозуля Є. В. Діяльність міліції України в умовах становлення незалежної держави (90-ті рр. XX ст.): автореф. дис... канд. істор. наук: спец. 07.00.01 «Історія України». Донецький нац. ун-т. Донецьк, 2002. 20 с.
7. Зозуля Є. В. Органи внутрішніх справ України на етапі розбудови незалежної держави (історико-правове дослідження): монографія. 2-ге вид., переробл. і доповн. Херсон: Грінь Д. С., 2017. 270 с.
8. Кідрук Ю. В. Проблеми створення і діяльності місцевої міліції в Україні (адміністративно-правові та організаційні аспекти): дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 1995. 166 с.
9. Ключев А. Н. Правовые и организационно-управленческие аспекты деятельности уголовного розыска Украины: дисс... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харьков, 1997. 223 с.
10. Кравченко Ю. Ф. Міліція України. К.: Генеза, 1999. 431 с.
11. Кунєв Ю. Д. Принципи побудови та вдосконалення організаційної структури ОВС України: загальнотеоретичні аспекти державного управління: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Харків, 2001. 17 с.
12. Михайленко П. П. Історія міліції України у документах і матеріалах: У 3 т. / П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєв. К.: Генеза. Т. 3: (1946–1990). 2000. 614 с.
13. Міліція України у 1917–2002 рр.: (Історія, організація та діяльність, дотримання законності, підготовка кадрів / [уклад.: П. П. Михайленко та ін.; наук. ред. П. П. Михайленко]. К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2002. 123 с.
14. Сидорчук Л. А. Правові та організаційні питання створення і функціонування кримінальної міліції в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». К., 1998. 18 с.

15. Харченко Н. П. Міліція в механізмі української держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Нац. акад. внутр. справ. К., 2011. 20 с.
16. Декларація про державний суверенітет України. *Відомості Верховної Ради України*. 1990. № 31. Ст. 42.
17. Акт проголошення незалежності України. *Відомості Верховної Ради України*. 1990. № 38. Ст. 502.
18. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
19. Закон України «Про міліцію» (Зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 4. Ст. 20.
20. Зозуля Є. В. Міліція України в умовах становлення незалежної держави: монографія. Донецьк: НД та РВВ ДЮО МВС України, 2004. 188 с.
21. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: розпорядження Президента України від 7 жовтня 1992 року № 157/92 - рп (зі змінами, внесеними згідно з розпорядженням Президента № 107/94-рп 19.08.94, Указом Президента № 70/99 від 27.01.99). *ДА МВС України*, ф. 41, оп. 1, спр. 503, арк. 36.
22. Положення про МВС України: Указ Президента України від 17 жовтня 2000 року № 1138/2000. *ДА МВС України*, ф. 41, оп. 2, спр. 535, арк. 69.
23. Про невідкладні заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю: Указ Президента України від 21 червня 1994 року № 396/94. *ДА МВС України*, ф. 41, оп. 1, спр. 533, арк. 205.
24. Про попереджувальне затримання особи: Закон України від 29 червня 1994 року. *ДА МВС України*, ф. 41, оп. 1, спр. 533, арк. 219.
25. Про боротьбу з корупцією: Закон України від 05.10.1995. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 34. Ст. 266.
26. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 28.10.2002 № 249. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 1. Ст. 2.
27. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними: Закон України від 15 лютого 1995 року № 62/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. Ст. 62.
28. Про профілактику злочинів: Проект закону України від 12 травня 1998 р. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/pls>.
29. Положення про порядок і умови державного обов'язкового особистого страхування осіб рядового, начальницького та вільнонайманого складу органів і підрозділів внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 29 червня 1991 року № 59 (у редакції постанови від 19 листопада 1992 року № 627).. *ДА МВС України*, ф. 41, оп. 1, спр. 483, арк. 163–165.
30. Про порядок проведення державного обов'язкового страхування осіб рядового, начальницького та вільнонайманого складу органів і підрозділів внутрішніх справ у системі МВС України: інструкція від 31 серпня 1992 року. *ДА МВС України*, ф. 41, оп. 1, спр. 502, арк. 127–130.
31. Умови державного обов'язкового особистого страхування військовослужбовців і військовозов'язаних, призваних на збори, і порядок виплати їм та членам їх сімей страхових сум: постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1992 року № 488. *ДА МВС України*, ф. 41, оп. 1, спр. 502, арк. 120–123.
32. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 4 лютого 1994 року.. *ДА МВС України*, ф. 41, оп. 1, спр. 545, арк. 72–77.
33. Про умови грошового забезпечення осіб рядового і начальницького складу та оплати праці працівників органів внутрішніх справ: Указ Президента України від 4 жовтня 1996 року № 926/96. *ДА МВС України*, ф.41, оп. 1, спр. 585, арк. 133–145.
34. Про додаткові заходи щодо зміцнення матеріально-технічної бази правоохоронних органів: постанова Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1994 року № 259. *ДА МВС України*, ф.41, оп. 1, спр. 545, арк. 152–156.
35. Про додаткові пільги щодо оподаткування грошової допомоги сім'ям загиблих військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ: постанова Кабінету Міністрів України від 3 січня 1995 року № 4. *ДА МВС України*, ф.41, оп. 1, спр. 572, арк. 112–116.
36. Про Державну програму боротьби зі злочинністю: постанова Верховної Ради України від 25 червня 1993 року № 3325-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3325-12>.
37. Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України: Закон України від 10 січня 2002 року № 2925-III URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2925-14>.
38. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3460-15>.

Барановский Александр Виталиевич,
аспирант
(Донецкий юридический институт МВД Украины)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СОЗДАНИЯ, ОРГАНИЗАЦИИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МИЛИЦИИ СУВЕРЕННОЙ УКРАИНЫ (ИСТОРИКО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ)

В статье освещаются историко-правовые аспекты деятельности органов государственной власти и управления, Министерства внутренних дел Украины по формированию нормативно-правовой базы создания, организации и функционирования органов милиции в условиях становления и развития независимого государства. Охарактеризован процесс формирования законодательной базы органов милиции в контексте процессов становления независимого государства. Проанализирована организационно-управленческая деятельность МВД Украины по созданию нормативно-правовой базы деятельности системы органов внутренних дел по основным направлениям оперативно-служебной деятельности.

Указано на важность изучения историко-правовых аспектов формирования нормативно-правовой базы деятельности правоохранительных органов с точки зрения современных процессов создания законодательства, регулирующего процессы реформирования в системе МВД Украины, решения проблем законодательного обеспечения деятельности Национальной полиции.

Ключевые слова: независимая Украина, нормативно-правовое обеспечение, МВД Украины, органы милиции, органы внутренних дел, законодательная деятельность.

Baranovskiy Alexander Vitalievich,
postgraduate student
(Donetsk Law Institute of MIA of Ukraine)

NORMATIVE AND LEGAL SUPPORT FOR THE CREATION, ORGANIZATION AND ACTIVITY OF THE SOVEREIGN UKRAINIAN POLICE (HISTORICAL AND LEGAL ASPECTS)

In the article it is covered the historical and legal aspects of the activities of government bodies, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine concerning the formation of the legal framework for the creation, organization and functioning of the police in the conditions of the formation and development of an independent state. It is analyzed the historical conditions determined the necessity of creation a regulatory and legal framework for the activity of police as a law enforcement body of sovereign Ukraine. It is described the process of forming the legislative base of the police in the context of the formation of an independent state. It is analyzed the organizational and administrative activity of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine concerning the creation of the legal framework for the activity of the system of internal affairs bodies in the main areas of operational and official activities.

It is determined the components and characteristics of legal acts regulating the activities of the police in the field of protecting human rights and freedoms, international cooperation in combating crime.

It is given the characteristic of innovative forms of interaction between the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the Verkhovna Rada of Ukraine, which in new historical conditions allow to significantly increase the effectiveness of legislative work in law enforcement activity.

It is analyzed the deficiencies of the legal framework of the activities of the police in this historical period and it is concluded that this aspect became one of the factors that significantly reduced the effectiveness of the activities of the system of internal affairs bodies of Ukraine and led to its inconsistency with the current democratic social, economic and political realities of the society.

It is pointed out the importance of studying the historical and legal aspects of the formation of the legal framework of law enforcement agencies in the view of the current processes of creating legislation which regulates the reform processes in the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, solving problems of legislative support for the activities of the National Police.

Key words: independent Ukraine, legal support, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, police, internal affairs agencies, law-making activities.

Надійшла до редколегії 10.10.2017